

Hatalom, cselekvés, választás

Felhívás előadás tartására

A Magyar Politikatudományi Társaság XX. Vándorgyűlése

2014. június 6-7. (péntek-szombat) Debreceni Egyetem

Jelentkezési határidő: **2014. április 15.**

(e-mailben a panelvezetőknél)

I. A vándorgyűlés témája

A Magyar Politikatudományi Társaság 2014. évi vándorgyűlésének hívószavai nem annyira a politika, mint inkább a politikatudomány alapszavai, amelyek egymásra reflektálnak, de saját jelentésvilággal is bírnak. Ha a fogalmakat a politika gyakorlatából kiindulva vizsgáljuk, akkor gyakran magától értetődőnek tartjuk őket, jóllehet mindennél jobban ki vannak téve a kontextusok állandó változásainak és jelentéseltolódásainak, amelyek ösztönzik és kikényszerítik a politikatudományi reflexiót. Ezért elengedhetetlen, hogy időről időre különböző aspektusokból és módszertani kiindulópontokból rákérdezzünk az alapfogalmak státuszára és értelemelmozdulásaik következményeire.

Ha a politikát úgy fogjuk fel, mint sajátos emberi tevékenységet, amely arra irányul, hogy saját világunkat alakítsuk és annak közös értelmet keressünk, akkor ezt a három fogalmat elsősorban a lehetőség gondolata kapcsolja össze. A hatalom szó etimológiája, a cselekvés spontaneitása és a választás alapvető pluralitása mind a politika és a lehetőség egybefonódását hangsúlyozzák, ami elsősorban abban áll, hogy olyan folyamatokat indítunk el cselekedeteinkkel, amelyeknek végkimenetele beláthatatlan. Az ebből fakadó kontingencia végső soron a politika szabadságának bizonyítéka.

Esetünkben azonban a politika potencialitása nem annyira magát a politikát, mint inkább annak megközelítési módjait és tudományát érinti. A hatalom, a cselekvés és a választás kategóriái ennek kifejtésére adnak egyedülálló lehetőséget, fogalmi, ismeretelméleti, etikai és empirikus aspektusokat egymás mellé rendelve, illetve a szereplők, intézmények és folyamatok dimenzióit hangsúlyozva. Ezek nyomán körvonalazódnak a vándorgyűlés alapkérdései, amelyek egyben a mai politikatudomány alapkérdései is. A politikatudomány a közös nevező reménye nélkül közelíti meg ezeket a kérdéseket, ez azonban nem a tudományág gyengeségének és elégtelenségének jele, hanem sokkal inkább dinamikájának és inherens feszültségének bizonyítéka.

II. Panelek

1. Politikai vezetés és demokrácia: teoretikus és empirikus megközelítések

Panelvezető: Körösnéyi András

(főigazgató, MTA Társadalomtudományi Intézet; egyetemi tanár, BCE)

korosenyi.andras@tk.mta.hu

A panelbe teoretikus és empirikus témákkal egyaránt lehet jelentkezni. Különösen szívesen látottak a politikai vezetés fogalmával, elméleti vagy/és empirikus tipológiáival, a vezetés és demokrácia / képviselő viszonyával foglalkozó előadások. Szívesen látottak továbbá a

vezetés természetét a politika normál és rendkívüli állapotában elemző előadástervek is. A panelban doktoranduszok és szenior kollégák előadásai egyaránt helyet kaphatnak.

2. Képviselő és részvétel a posztdemokráciában és a hibrid rendszerekben

Panelvezető: Bozóki András

(egyetemi tanár, CEU)

bozokia@ceu.hu

A politikatudományban egy évtizeddel ezelőtt terjedt el a posztdemokrácia fogalma, amely azt a jelenséget próbálta leírni, amikor a képviselői demokrácia intézményei mellett más, nem választott szereplők egyre nagyobb befolyással bírnak a döntéshozatalra. A folyamatot tükrözte az a szemantikai változás is, amelyben a "government" fogalmát kiegészítette (vagy néhol felváltotta) a "governance" fogalma. E nyugati demokráciákra jellemző jelenség mellett az évtized végére megjelent a "hibrid rezsim" fogalma, amely jellemzően a félperiféria országaiban végbemenő delegitimációs és dekonszolidációs folyamatokat elemezte. Ez a megközelítés arra hívta fel a figyelmet, hogy a demokrácia és a tekintélyelvű rendszerek között létezik egy egyre szélesedő szürke zóna, amelyben a demokrácia egyes intézményeit megőrző, ám belső tartalmukat tekintve autoriter politikai gyakorlatok és orientációk kerülnek előtérbe. A panel ezeket a jelenségeket vizsgálja: esettanulmányokat és összehasonlító elemzéseket egyaránt befogad.

3. A hatalom mint politikai cselekvés

Panelvezető: Balázs Zoltán

(egyetemi tanár, BCE)

zoltan.balazs@uni-corvinus.hu

A hatalmi viszonyok kutatása elsőrendű feladata a politikatudománynak, noha a XX. században inkább a társadalomelmélet, a szociológia végzett úttörő munkát ezen a téren. De néhány éve, a politikai realizmus-politikai moralizmus problematikája iránt megélnékült érdeklődés nyomán például önálló folyóirat is foglalkozik a témával (Journal of Political Power), ismét a politikatudományt téve a kutatások koordinálójává. A magyar politikatudományban a hatalom azonban továbbra is meglehetősen ritkán elemzett jelenség. A szekció keretében ezért diszciplináris szempontból a lehető legszélesebb merítésre vállalkozunk: fogalomtörténeti, eszmetörténeti és empirikus - mikro- vagy makroszintű - tanulmányok, kutatások bemutatásának egyaránt tért kívánunk adni.

4. Kormányzás és közpolitika

Panelvezető: Boda Zsolt

(tudományos főmunkatárs, MTA TK Politikatudományi Intézet)

Boda.Zsolt@tk.mta.hu

Mit jelent és hogyan működik a kormányzás mint a hatalomgyakorlás intézményesített módja ma Magyarországon? Melyek a demokratikus kormányzás kritériumai? Hogyan értelmezhető és mérhető a kormányzás hatékonysága, és mik ennek a feltételei? Releváns-e a közpolitikai ciklus koncepciója a hazai kormányzás vizsgálatára? Hogyan születnek a közpolitikai döntések? Milyen folyamatok és szereplők befolyásolják a közpolitikák alakulását? Milyen megvalósítási problémák jellemzik a közpolitikákat?

5. Az államiság változásai a XX. század végén és a XXI. század elején; az állam szerepe korunkban

Panelvezető: Takács Péter

(egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem)

takacs.peter@sze.hu

A panel előadásai azt vizsgálják, hogy a nemzetközi integrációk korában, de a globalizáció első hullámának lelassulása után milyen átalakuláson mentek át a modern államok. A jóléti államok több évtizedes válsága után változtak-e az államok szociális funkciói. A gazdasági-pénzügyi válság miként érintette az állam társadalomhoz való viszonyát. A gazdaság fejlesztésében új szerepeket felvállaló államok "fejlesztő államoknak" tekinthetők-e. Összességében: melyek az állam XX. század végén és a XXI. század elején megfigyelhető lényeges változásai, s e változások az államiság hagyományos - pl. szuverenitás, stb. - fogalmak által jelzett eszméjéhez való visszatérését jelentik-e vagy egy újfajta politikai integráció formálódását.

6. Áru-e a politika? – Politikai kommunikáció és politikai marketing

Merkovity Norbert

(óraadó tanár, kutatási szakreferens, SzTE, NKE)

merkovity@juris.u-szeged.hu

Quintus T. Cicero „A hivatalra pályázók kézikönyvében” sok egyéb mellett a következő tanácsot adja: „Továbbá mindenféle barátokat kell szerezni: a hatás kedvéért rangos és neves embereket(...)”. Nincs ez másképp napjaink politikai kampányaiban sem. Talán annyi változás történt, hogy nehezebb azonosítani azokat a (különböző közösségekben) rangos és neves embereket, akik befolyásolhatják a szavazatszerzést. A közösségi média és azok politikában való használatuk tették ezt igazán nyilvánvalóvá. A mai politikusok ugyanúgy „mindenféle barátokat” kívánnak szerezni, ahogyan több mint 2000 éve a római politikusok. A 2014-es országgyűlési választás, az európai parlamenti választás, valamint az őszi önkormányzati választás kitűnő alkalmat teremt arra, hogy mind elméleti, mind gyakorlati szempontból megvizsgáljuk a politikai kommunikáció és marketing „barátszerző stratégiáit”.

7. A politikai pártok és a magyar pártrendszer elmúlt 25 éve

Panelvezető: Enyedi Zsolt

(egyetemi tanár, CEU)

enyedizs@ceu.hu

A panel olyan előadókat vár, akik a pártok képviseleti tevékenységét, társadalmi csoportokhoz való viszonyát, belső szerkezetét vagy szövetségeiket és konfliktusait kutatják. Az előadások irányulhatnak egyes pártok stratégiájára vagy fókuszálhatnak a pártpolitika rendszer-szintű jellemzőire is. Előnyben részesülnek azok az absztraktok amelyek friss empirikus kutatásokra alapoznak, de várjuk a fogalmi és elméleti újításokra törekvő előadásokat is.

8. Európai parlamenti választások nemzetközi összehasonlításban 2004 – 2014 (magyar és angol nyelvű panel)

Panelvezető: Hegedűs István
(Magyarországi Európa Társaság elnöke)
ihegedus@t-online.hu

A panel előadói az európai parlamenti választások legfontosabb jellegzetességeivel foglalkoznak összeurópai szempontból és a tíz évvel ezelőtti bővítés perspektívájából. Megvizsgáljuk, hogy európaibbak lettek-e a választások a gazdasági válság nyomán, vagy továbbra is a nemzeti-tagállami belső pártverseny egyik állomásának tekinthetők inkább, illetve érvényesül-e a hagyományos bal-jobb megosztottság vagy inkább az európai egységesülés támogatása/elutasítása válik-e mind meghatározóbb törésvonallá a voksolás eredményeként. Egyáltalán, szükséges-e az európai pártcsaládok megerősödése, valamint az Európai Parlament kompetenciáinak kiterjesztése az Európai Unió előtt álló politikai és legitimációs kihívások kezelésére?

European Parliament Elections in International Comparison 2004-2014

Speakers of the panel deal with the most important characteristics of the elections to the European Parliament from an all-European approach and from the perspective of the enlargement occurred ten years ago. We are going to analyse whether elections have become more European as the consequence of the economic crisis, or, are these events still to be seen rather as stages of national/member state internal party competition? Has the traditional left-right political dividing line dominated the outcome of the votes, or, has the cleavage between the support/refusal of a united Europe become the most significant explanation regarding the result of the elections? All in all, are the strengthening of the European party families and the broadening of the competences of the European Parliament necessary steps in order to cope with the political and legitimacy challenges the European Union is facing today?

9. Arányossági kérdések a választási rendszerekben

Panelvezető: Nagy Levente
(docens, Debreceni Egyetem)
levde@freemail.hu

A választásnak, mint az egyén és politikai hatalom közötti sajátos közvetítő mechanizmusnak, központi szerep jut a modern demokráciákban, hiszen a választással az állampolgár ténylegesen hozzájárul a döntéshozatali folyamatokhoz, legitimálva ezáltal a politikai rendszert. A legitimáció lehetővé teszi a hatalom számára, hogy intézményes keretek között és viszonylag békés eszközökkel kezelje a társadalmi érdekkülönbségekből származó konfliktusokat. Nem mindegy, tehát, hogy a felhatalmazott testület milyen arányban tükrözi a választópolgárok politikai preferenciáit. A választási eljárás, s ezen belül az arányosság problematikája a választási rendszerek alapvető kérdésévé vált. A panel célja, hogy az előadók bemutassák legújabb kutatási eredményeiket a mandátumarányok és a szavazatarányok összefüggéseiről, akár elméleti megközelítésben, akár esettanulmányaik révén, kihangsúlyozva ezáltal az arányosságot kimutató módszerek fontosságát is.

10. Hatalom és cselekvés a politikai antropológia nézőpontjából

Panelvezető: A. Gergely András
(tudományos főmunkatárs, MTA TK Politikatudományi Intézet)
andrasgergelya@gmail.com

A tervezett panel a politika szereplői, a hatalom és az alávetettek viselkedésmódját kívánja tematizálni, specifikus nézőpontból. E sajátlagos fókuszponton belül is elméleti megközelítésre érdemesül a politikai antropológia diszciplináris helyzete, valamint alkalmazási perspektívái, társterületei, továbbá képviselői mint a hazai (és nemzetközi) politikatudomány művelői – avagy diszkurzív partnerei –, akiknek direkt vagy analogikus megközelítései eltérnek a mainstream (akadémiai) politológiától (pl. kultusz kutatás, politikai rítusok, szakralitás, etnospecifikus tematikák, testpolitikai vagy társadalmi szcéna-elemzések, szimbolikus-politikai áthallások, stb.).

11. Politika az intézményeken túl – identitás, elköteleződés, kommunikáció

Panelvezetők: Kiss Balázs és Szabó Gabriella

Kiss Balázs

(tudományos főmunkatárs, MTA TK Politikatudományi Intézet)

kiss.balazs@tk.mta.hu

Szabó Gabriella

(tudományos segédmunkatárs, MTA TK Politikatudományi Intézet)

szabo.gabriella@tk.mta.hu

A magyar politikát tanulmányozók sorra rögzítik az intézményes világon túli politikai cselekvések burjánzását. A jelenség értelmezésében azonban nincs egyetértés. Vajon a demokrácia egészét fenyegető veszélyről vagy társadalmi innovációról van szó? Paradigmaváltás zajlik vagy a politikai viselkedés új mintái leírhatók a rendelkezésünkre álló társadalomtudományi fogalomkészlettel? Akár így, akár úgy közelítjük meg: aligha kétséges, hogy a politika mind több olyan állampolgár részvételével zajlik, akik az intézményes kereteket elhagyva, privát módon élnek és tapasztalják meg a politikát. A privatizálódás azonban nem individualizálódás, az intézményeken túli politizálás is közösség-központú. Kérdés azonban, hogy milyen közösségekről van szó, s mi tartja össze ezeket a csoportosulásokat. Párttagság? Szocializációs háttér? Közös kulturális vagy fogyasztási szokások? Együtt megélt politikai élmények és közösen performált cselekedetek? Esetleg az ingroup és az outgroup tagjai közötti interakciók? Mindezek mellett, érdemes kritikusan áttekinteni a politikai cselekvéshez vezető utakat, motivációkat és mintázatokat természetéről, például az érzelmek és a kognitív folyamatok szerepéről szóló tudásunkat is. Világos, hogy felfedező és kísérletező kutatások, empirikus és teoretikus munkák, illetve intenzív tudományos párbeszéd szükséges e jelenségcsoport felfejtéséhez. A panel kurrens, a nemzetközi szakirodalmi diskurzusokra rezonáló, módszertanilag és konceptuálisan is újszerű megközelítéseket keres. Éppen ezért a pszichológia, az antropológia, a kommunikációkutatás és egyéb területek inspiráló, szinergikus kapcsolatára építve kíván értékes belátásokkal gazdagodni.

12. A politikai cselekvések szimbolikus-diszkurzív valósága

Panelvezető: Szabó Márton

(emeritus egyetemi tanár, ELTE)

szabomarton42@gmail.com

A politika valósága interszubjektív és nyilvános cselekvések révén formálódik, s ezek a cselekvések *egyszerre* értelmezések és döntések („beszéd s tettek”), és színterei a kisebb

csoportoktól a politikai közösség egészségi terjednek. Változatos *formákban* léteznek (viták, beszédek, írások, szövegek, szimbólumok, tanácskozások, meggyőzések stb.) és különböző kommunikatív *eszközök* révén zajlanak (beszélgetés, írás, rádió, tv, újság, net stb.) A panelben ennek a sokszínű politika realitásnak általános és specifikus problémáiról, elméleti és gyakorlati kutatási témáiról hangzanak el előadások, illetve arról, hogy mindez empirikusan tekintve miként van jelen a magyar politikai valóságban és hogyan formálja-alakítja a közélet összetett világát.

13. Biztonságpolitikai kihívások a 21. század elején

Panelvezető: Gazdag Ferenc

(egyetemi tanár, NKE)

Gazdag.Ferenc@uni-nke.hu

A biztonságpolitikai panel elsősorban a következő témákat érinti: a kihívások változó természete a nemzetközi rendszerben, a koppenhágai iskola relevanciája, a gyenge és bukott államok nemzetközi támogatásának trendjei, a globális kihívások kezelésének kérdése, biztonságpolitikai kihívások Európában és Európa környezetében és a magyar biztonságpolitika.

14. Országgyűlési választások 1990-2014

Panelvezető: Tóth Csaba

(egyetemi adjunktus, ELTE)

toth.csaba79@gmail.com

A magyar választási rendszer 2010-et követő módosítását követően a választási rendszerrel kapcsolatos kérdések nem csak a tudományos, de a politikai diskurzusnak is központi elemévé váltak. Miközben ez kétségkívül megnehezítette a kérdés pusztán tudományos elemzését, azzal az előnnyel is járt, hogy a korábbiaknál több és szélesebb körben elérhető tanulmány és elemzés született a választásokról. Az „Országgyűlési választások 1990-2014” szekció fő célja, hogy, építve a megjelent tudományos valamint elemzői megközelítésekre, figyelembe véve a választások eredményét, színvonalak szakmai fórumot teremtsen a választások elemzéséhez. A szekció olyan kérdésekre igyekszik válaszolni, mint hogy a kontinuitás vagy a változás elemei erősebbek-e a választási rendszer kapcsán; mennyiben beszélhetünk torzító hatásokról az új választási rendszer kapcsán – mennyiben „politikaiak” és mennyiben „szakmaiak” a választási rendszert ért kritikák. A szekció nyitott a 2014-es választási eredményeket önmagukban, vagy komparatív módon vizsgáló tanulmányokra is.

15. A régi az újban

Panelvezető: Szűcs Zoltán Gábor

(tudományos főmunkatárs, MTA TK Politikatudományi Intézet)

Szucs.Zoltan.Gabor@tk.mta.hu

Egy rendszerváltás mindig a régivel való szakításról szó, ám - tudjuk jól - nem lehetséges teljesen tiszta lappal kezdeni. Ez a kettősség előbb vagy utóbb minden rendszerváltásról szóló diskurzus visszatérő témája lesz. Gondoljunk csak Tocqueville klasszikus elemzésére a francia forradalom és a korábbi abszolutizmus közötti viszonyról vagy Burke-nek a dicsőséges forradalomról adott értelmezésére. Előbbi a francia forradalom negatív oldalát vélte régi és új rejtett kapcsolatában felfedezni, utóbbi viszont a dicsőséges forradalom legnagyobb érdemét látta meg az erős kontinuitásban. A panel előadásai különböző példák

ezzel a problémával foglalkoznak majd: hogyan jelenik meg a rendszerváltásokról szóló diskurzusokban a régi továbbélésének problémája.

16. A társadalom és a politikai magatartás változásai a rendszerváltás óta eltelt negyedszázad során

Panelvezető: Valuch Tibor

(egyetemi tanár, Debreceni Egyetem)

valuch63@gmail.com

Az elmúlt két évtizedben a magyar társadalom igen jelentős átalakuláson ment keresztül, ami nyilvánvalóan befolyásolta az egyes csoportok politikai viselkedését, magatartását. Ezzel együtt fontos kérdés, miért olyan alacsony a politikai aktivitás és a politika részvétel szintje? Miért tartózkodt(n)ak a különböző társadalmi csoportok a közös, demonstratív fellépésektől, szolidaritáson alapuló érdekérvényesítési törekvésektől? Mi öröklődött át a Kádár-korszak alapvetően politikai közömbösítést szorgalmazó politikai szocializációs mechanizmusaitól? Mit lehet tudni a különböző politikai pártok szavazó-bázisának társadalmi összetételéről? Milyen társadalmi és gazdasági tényezők húzódnak meg ezek időnkénti átrendeződésének vagy éppen változatlanóságának a hátterében? A panel keretében ezen kérdések mellett a politika társadalmi beágyazottságának, a politika és társadalom kapcsolatának a sajátosságaira, átalakulására keresik a választ az előadók.

III. Jelentkezés

A konferenciára való jelentkezés nyitott, a rendezvényen nemcsak a társaság bejegyzett tagjai vehetnek részt. Az előadás feltétele a Szakmai Bizottság által elfogadott absztrakt és a határidőig történő regisztráció. A tervezett előadás 200–300 szavas **absztraktját** legkésőbb **2014. április 15-ig** kell **e-mailben** elküldeni a **panelvezetők** címére. Az absztrakton fel kell tüntetni az előadás **címét**, a pályázó **nevét**, **beosztását**, **munkahelyét** és **e-mail** címét.

Az érdeklődők **kész pannellel** is pályázhatnak a megadott határidőig. Ebben az esetben a panel szervezőjének el kell készítenie a panel **leírását** az itt szereplő módon, továbbá csatolnia kell a panelban szereplő **előadások absztraktját** olyan formában, ahogyan az a felhívásban szerepel. Terveink szerint egy-egy panel számára két óra áll majd rendelkezésre az előadások bemutatására és megvitatására, ezért az ideális előadásszám négy. A vándorgyűlés számára külön honlap készül, amely tartósan fennmarad a társaság honlapján az egyik linkként, és erre felkerülnek a beküldött absztraktok is. Az utóbbi évek hagyományának megfelelően örömmel várunk posztereket is a konferenciára.

A jelentkezések elfogadásáról, a szekciók végleges programjáról a Szakmai Bizottság az absztraktok beérkezése után dönt. Az előadások és a panelek elfogadásáról a pályázók legkésőbb **április végéig** kapnak értesítést. Ezek után, várhatóan május elején, meghirdetjük a vándorgyűlés részletes programját, a regisztráció módját és határidejét. A kialakult hagyomány szerint minden résztvevőnek, az előadóknak is természetesen, térítési díj ellenében regisztrálniuk kell, amelynek fejében megkapják a konferencia írásos anyagait és igénybe vehetik a büfét. A konferencia két napjára mindenkinek, aki ezt kéri, méltányos térítési díj ellenében teljes ellátást (reggeli, vacsora, két ebéd), és szállást biztosítunk.

A kétnapos konferenciát 2014. június 6-án és 7-én, pénteken és szombaton rendezzük a Debreceni Egyetemen és a Debreceni Akadémiai Bizottság Székházában. Házigazdáink az egyetem Bölcsészettudományi Kara és Politikatudományi Tanszéke lesznek, amelynek oktatói és

diákjai szeretettel várják az érdeklődőket. A konferencia szakmai igazgatója Balogh László Levente egyetemi docens: balogh.laszlo@arts.unideb.hu A konferencia szervezési igazgatója Nagy Levente docens, a Politikatudományi Tanszék vezetője. Elérhetőségei: Debreceni Egyetem BTK Politikatudományi Tanszék, 4031 Debrecen, Egyetem tér 1. T. (52)512-900/22122 levde@freemail.hu és nagy.levente@arts.unideb.hu

Budapest, 2014. március 5.

A Magyar Politikatudományi Társaság Elnöksége